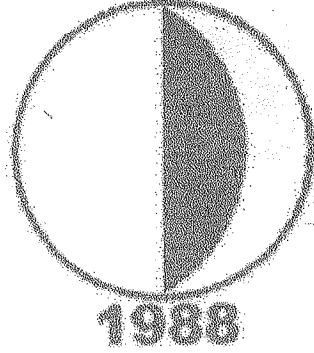
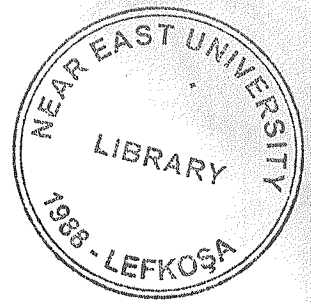

K.K.T.C
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

AKSAR.A.Y'IN TARİHİ VE KÜLTÜREL DEĞERLERİ

KEMAL GÜRCAN DÜZGÜN
9707914-C

DANIŞMAN: BÜLENT YORULMAZ

20.06.2001

LEFKOŞA K.K.T.C

İÇİNDEKİLER:

ÖNSÖZ	1
1.Aksaray ve Selime.....	3
1.2.Kapadokyalılar devrinde Aksaray...	4
1.3.Romalılar Devrinde Aksaray	5
1.4.Bizanslılar Zamanında Aksaray	6
1.5.Karamanoğulları Devrinde Aksaray	8
1.6.Osmanlılar Devrinde Aksaray	10
2.Aksarayın Kültürel Değerleri	12
2.1.Kervansaraylar ve Hanlar	12
2.2.Ağzıkarahan	13
2.3.Köşkmescit	15
2.4.Hacı Şükrullah Kervansarayı.. ..	15
2.5.Hanbaşı Hanı	16
2.6.Han Obası Hanı	16
2.7.Kalınlar Boğazındaki Kervansaraylar Harabesi	17
2.8.Karahan Helvaderede	18
3.Aksaray İlinde Folklor	18
3.1.Bazı Mahalli Yerel Kelimeler	19
3.2.Türküler.	25
3.3.Aksaray'da Maniler	27
3.4.Hikayeler	29
4.Kaynakça	38

GİRİŞ

Bu çalışma. Aksaray'm kuruluşundan bugüne kadar geçen süre içinde geçirdiği idari değişiklikleri bir sistem içinde, ana hatları ile ve tarihleri ile ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Aksaray hakkında yazılan makale ve kitaplard.a. ve dolaylı olarak konu edilen yayınlarda tarihi bilgilerin bir. bütünlük içinde olmadığı,.yyıl~ı tarihler arasında sapmalar olduğu görülmektedir. Ortak ifadelerin ve tarihlerin. saptanarak tarihi akışın ortaya çıkartılması gerekmektedir.

Bu çalışma ile kısmen de olsa buna ulaşmaya veya bir çerçeve çizmeye çalışılmıştır. Zaman içinde elde edilecek yeni bilgiler ile hatalar ve sapmalar düzeltilebilir ve dahaayrıntılı akış şemaları ve tarihi anlatımlar ortaya konabilir.

Tesbit edilen bu idari aşamalar esas alınarak tarihi geçmişi anlatılmaya çalışılacak ve bunun yanısıra kültürü ve folklor gelenekleri sergilenecektir.

Abbasi halifelerinden El-Mutemed zarrıanının meşhur bilginlerinden İbn-i Hordazbeh yazdığı (Kitab-ül-Mesalik-i vel-Memalik) de (Rum) temlerini (Eyaletlerini) sayarken (Natlus) un en büyük eyalet-tem oldu. Şunu, bunun (doğu) anlamına geldiğini söyler ve Haldiyye, Bukullar ve Selukiyye eyaletlerinin şehirlerini saydıktan sonra Kabaduk eyaletini yazar. (Kabaduk) kelimesi (Kapadokya) nın Arap diline uydurulmuş şeklidir.

İbn-i Hordazbeh bu eyaletin sınırlarını ve meşhur şehirlerini de saymıştır. Bunu Arapçadan şu şekilde dilimize çevirebiliriz;

Kabaduk (Kapadokya) Eyaleti

Bu eyaleti Tarsus Dağları (Ezene) , Adana ve Masisa sınırlıdır. Burada bir çok kal'alar vardır, onlar da şunlardır: Kurre, Haşin, Antiguva, El-Ecreh ve Zül-Kıla'.

Bu Z-ül-Kıla' üstünde bir çok kalalar bulunan bir dağdır. Arablar buna (Z-el-Kıla') demişler, sonra bu ad (Zül-Kıla') olmuştur. Bunun ismi Cusestaron'dır ki yıldızların topluluğu anlamındadır. Burada 14 kale ile bir çok tahıl alanları, kuyular, mağaralar vardır. Buradaki diğer şehirler ve yerler de şunlardır:

«Macide, Belense, Melunduse, Kunne, Melekobyne, Bedale, Barnova. Salame (Melekobyne) değirmen taşı kesilen yer demektir. Buranın dağlarından değirmen taşları kesilir.»

Yakut-i Hamevi, Mu'cem-ül Büldan adlı kitabında (Rum — Anadolu) topraklarının on dört (Tem'e Eyalet) e ayrıldığını yazarken İbn-i Hordazbeh'in kitabından faydalandığı kabul edilebilir. O (Kabuduk) u (Kabazık) ve (Kabazak) gibi harekeliyerek yanlış yazmıştır, (Melekobyne) yi (Melekonye) gibi yazmış ve bunu Konya yakınında bir Rum şehri olarak göstermiş ve şunları ilave etmiştir:

«Dağından değirmen taşı kesiliyor. Civardaki bütün beldelerin değirmen taşları bu dağdan temin edilir.» Arapça kaynaklarda özel adlarda pek çok hatalar işlenmiştir. Asılları Rumea ve Yunanca ve daha başka dillerden olan yer adları araplarda pek çok tahriflere uğramıştır. Mesela Katib-i Dimeski-i Ömeri Arapça tarihi coğrafya kitabında

özel adlarda büyük ve korkunç hatalar işlemiştir.

Eski çağ coğrafyasında Küçük Asya'nın geniş bir iç bölgesidir. Herodotos'un zamanında Kappadokialılar Toroslar ile Kara Deniz arasındaki bütün bölgeyi işgal ederdi. Bu tarihçiye göre Kappadokialılar ismi bunlara İranlılar tarafından verilmiştir: Katpatouka. Yunanlılar bunlara Suriyeliler veya Ak> Suriyeliler (Leukosyri) adını verirdi. İran imparatorluğunun geç devir krallarında bunlar iki idare bölgesine veya satraplığa ayrıldı: Birisi merkez ve iç kısmın kapsıyordu. Bu kısma Yunanlılar Kappadokia adını vermeye devam etti. Öteki bölgeye Kappadokia Kata J>o11tp11 veya Secoade Pontus adı verildi. Ksenophon'un zamanından önce bu taksim gerçekleşmiş bulunuyordu. İran devletinin bozulmasından sonra iki bölge yine ayrı kaldı ve iç bölge bu adla anılmaya devam etti. Bazan bu kısma Büyük Kappadokia adı da verildi.

11 inci yüzyıl sonlarına kadar Doğu imparatorluğunun bir bölgesi idi. Zaman zaman İranlıların ve Arapların hücumuna uğradı. 1074 de Selçuklular'ın, sonra Osmanlılar'ın eline geçti. Yerli kırıllar Kappadokia'yı Yunanlılaştırmak için çok uğraşmıştı. Daha önce İran etkisi fazla idi. Hristiyanlık Yunanlılaştırma gayretini tamamladı, böylece yerli Kappadokialılar Yunanca konuşan, Yunanlaşmış bir topluluk oldu. Buna rağmen yerliden ve adetlerde Yunan öncesi unsurlar uzun süre devam etti. Belki de asla bütün bütün yok olmadı. İslamiyetin gelmesinden sonra bunlar eski özelliklerini korudular. İlk Kappadokia kilisesi iki Gregorius ve Caesarea'lı Basilus'un büyük adlarının şerefine taşır.

Bu etki ile eyaletin batısında yerli Orthodox gelenek devam etti. Bölgenin Yunanlaşan halkı son nüfus mübadelesine kadar zengin ve müreffeh bir topluluk olmaya devam etti.

ROMALILAR DEVRİNDE AKSARAY

ROMA'LILAR ZAMANINDA GARSURA - ARCHELAİS (AKSARAY)

(Romalı'lar devleti) adını devletin ilk kurulduğu yerden almıştır. Roma

Milattan 753 yıl önce yani bundan 2726 yıl evvel Latium (Latin) haydutlarının sığınağı ve barınağı olan bir büyük köy idi. Sonra gelişerek büyük ve cihan saransbir devlete kendi adını vermiştir., Buraya zaman zaman iyi, kötü bir çok rejimler hakim olmuştu. Milattan 262 yıl önce Roma Cumhuriyeti/orta ve güney .İtalya' yı ele geçirerek dünyanın en büyük devletlerinden olmuştu. Bundan sonra gerek savaş ve gerekse ahlak sahasında büyük adamlar yetiştirmeye başlatılmıştır. Daha sonra İtalya'nın dışına taşarak 22 yıl süren savaştan sonra Kartaca'lılardan Sicilya'nın batısını, sonra savaşız Sardunya'yı, Alp dağlarının beri tarafındaki Galya'nın yani şimali İtalya'nın büyük bir kısmını zapt etmişlerdir. Milattan 219 yıl önce Kartaca'lıların serdarı ve önderi Anibal ile 17 yıl süren bir savaşa giriştiler. Sicilya'nın doğu tarafıyla İspanya'yı devletin sınırları içine aldılar. Milattan 148 yıl önce Makedonya'yı 146 yıl önce de Yunan'ı ve Kartaca'yı zapt ederek buraları kendilerinin bir eyaleti haline getirdiler. Bundan sonra Selefkuslular'ı (Seleucus) Küçük Asya'dan (Anadolu) çıkartarak Toros dağlarının ortasına püskürttüler.

125 tarihinden itibaren Galya'yı = Fransa' yı zapta başladılar, büyük bir kısmını eyaletleri haline soktular. M.Ö. 112 de Afrikanın batı bölgelerini ele geçirdiler. Bu fetihlerle Roma dünyanın en büyük devleti oldu. Tarihçilerin anlatılarına göre zengin ülkeleri feth eden Romalılar çok zengin oldular. Büyük servet onların ahlakını bozdu. Eski faziletlerini, metanetlerini kaybettiler. İçte, dışta büyük bunalımlar geçirdiler. İçeride çekişmeler başladı. Avrupada Töton (Teutonis) lerle Eski Alman'larla, Asya'da Mihridat'la açılan savaşlar çok uzun sürdü, bu savaşlar Roma'lıları zayıf düşürdü. Fetihler eskisi gibi ilerliyemedi. Avam ile Zadeğan ayrı ayrı başkanların idaresinde iç savaşlar sürdü. M.Ö. 29 tarihinde Roma'da Cumhuriyet rejimine son verilerek imparatorluk rejimi kuruldu, bundan sonra Ren ve Tuna ırmaklarının, Karadeniz'in, Fırat nehrinin, Arabistan ve Afrika çöllerinin, Atlas Okyanusu'nun sınırladığı dünyanın en büyük devleti haline geldi. Roma imparatorluğu 4 devir geçirdikten sonra kah ikiye ve kah 4 e bölünerek 330 Milad yılında Roma merkezliğini kaybetti. Kostantiniyye payitaht yapıldı. O vakte kadar kölelere ve aşağı sınıflara mahsus kalan, her taraftan koyulan ve kalır edilen Hristiyanlık serbest bir din olarak kabul edildi. Devletin resmi dini oldu. Roma devleti Miladın 395. yılından 476. yılına kadar süren beşinci bir devreye girerek büsbütün ikiye yani Doğu ve Batı Roma devletlerine bölünerek tarihe

karışık gitmiştir. Roma devletinde Miladın 753 yılından 509 yılına kadar 7 kral gelmiş , Bu tarihten 21 yılına kadar cumhuriyetle idare edilmiş ve M.Ö 29 tarihinden sonra Miladın 395 yılına kadar 70'e yakın imparator bazen ortakların suretiyle devleti idare etmişlerdir. Devlet ikiye bölündükten sonra Miladın 395., yılından 476. yılına kadar Batı Roma İmparatorluğu'nda 11 hükümdar gelmiştir.

KAPADOKYA ROMALILAR İDARESİNDE

Şarl Teksiye'ye göre Küçük Asya'nın batı tarafı vilayetlerini işgal etmiş olan kavimler hakkındaki bilgiler tamamiyle billurlaşmış değildir. Buralarda menşeleri bilinmeyen bir çok kavimlerden kümeler teşekkül etmiştir. Bunları bize öğretecek, kılavuzluk yapacak, husus vasıflarıyla bir medeniyetin çeşitli safhalarını gösterecek eski eserler ve abideler yoktur. Eski Kapadokya' nın incelemeye arz edebildiği şey kayalar içine oyulmuş mağaralardan ibarettir. Kapadokya'lılarda hiçbir vakit güzelsanatlar zevki uyanmamıştır. Ağaçsız, geniş sahralarda yaşayan, sursuz şehirlerde oturan bunlar kendilerini yalnız bereketsiz bir ziraate vermişlerdi. Bu alamet onları tarihi delillerin yokluğuna rağmen Suriye'lilere pek yaklaştırır.

Bunların inançları doğu müşrikliğinin pek açık örneklerini veriyor. Kapadokya'da yayılmış olan Yunan mabudlarının isimleri bulunması bu isimlerin sonradan Rumlar ve Roma'lılar tarafından Kapadokya mabudlarına verilmiş olmasındandır. Roma devrinden çok sonraya kadar Kapadokya'da devam etmiş olan ateşe tapma mezhebi tanrıça (Ana itiz) mezhebiyle beraber yabancı kavimler tarafından getirilmiş ve yayılmıştır. Fakat bütün Kapadokya'lıların saygıları ve büyülemeleri mabedlerinin ziyneti ve parlaklığı..Mecusiliği sönük bırakan asıl yerli mabudları idi. Romalıların Bellune adı verilemlü ieneve. Ma mabedleri, ruhani başkanları krallardan olan hakiki hükümet merkezleri idiler. Neç).mabudlara sonra Asya'lı isimleri terk olunarak Romalıların Vesta, Venüs ve Eros adları verilmiştir.

Yine Şarl Teksiye'nin yazdığına göre doğu kavimlerinin bir haritasını teşkil eden Kapadokya 'lıların dini; hemen hepsi dışarıdan gelme çeşitli mabudlara tapınmak idi.

Ateşperestlik yalnız mecusi mezhebi üzerine icra edilirdi. Bu mezhebin

Kapadokya'lılar tarafından tatbikinden beri çeşit değişikliğine uğramadığı pek meşhurdur. Bir de Fırat'ın batısındaki bazı vilayetlerde hiç tezyinatsız mihraplı ve ortasında mukaddes ateşin yanmasına mahsus pek derin olmayan çukuru bulunan çok eski mabedlerinin eserleri görülüyor.

Kapadokya'lıların İran istilasından önce yani mecusiliğin gelmesinden evvel başka mabudları var idi. Bu da Yunan'lıların Zeus, Roma'lıların Jüpitere dedikleri tanrılar tanrısı idi.

Bu Jüpiter'in Tiana şehrinde muhteşem mahedi var idi. Bu mıcıl>çğın yanındaki gölcük (havuz) bugün hala görünüyor. Halkın görmesine açılmıştır. Kapadokya'lıların Jüpiter'lerinin ruhani reisleri hayat kaydıyla tayin edilirdi. Büyük kudret ve tesire sahip idiler. Roma'lılar Kapadokya'yı aldıktan sonra bunların nüfuzları ve kuvvetleri kırılmaya ve azalmaya başlamıştı.

BİZANSLILAR ZAMANINDA AKSARAY

Bizanslılar klişesiyle tarihe geçen devlet ile Doğu Roma imparatorluğu kastedilir. (Byzantium, Byzance) İstanbul'un ilk veyahut çok eski bir ismidir. Şehir bu ad ile anılırken Sarayburnu ile çevresinden ibaret küçük bir kasaba idi. Karşısında Kalkedonya (Kadıköy) ile Hrisopolis (Üsküdar) kasabaları var idi.

Bu kasaba rivayete göre Milattan 668 yıl önce Yunan (Magare) hükümdarı Bizans isminde birisi tarafından kurulmuş İran Hükümdarı İsfendiyar tarafından zapt olunmuş sonra Yunanlıların sömürgesi sırasına geçmiş hayli süre Ispartalılarla Atinalılar arasında çekişme konusu olduktan sonra Milattan Önce 358 yılında müstakil kalmış ve küçük deniz devletleri arasına girmiştir. Büyük Iskender'in (Zülkanneyn'in) babası Filip muhasara etmişse de muvaffak olamamıştır. Sonra Mihridad savaşlarında Roma'lılara yardım ettikleri için bunların koruyuculuğu ile bir vakit egemenliğini muhafaza edebilmişse de nihayet 1. Milad asrında Traki kıtasıyla beraber Roma devletinin eline geçmiştir. 193 yılında Lucinius Nicer'in tarafını tuttuğu için Septim Sever tarafından muhasara olunarak üç yıl sarıldıktan sonra zapt ve yağma edilmiştir. Sonra Caracalla'nın himayesiyle surları tamir ve tahkim edilmiş ise de eski mamurluğunu bulamamıştır. Nihayet 330 Milad yılında Roma imparatoru Kostantin tarafından Bizans kasabası; Bizans şehri haline getirilmiştir. Niyaroma Yeni Roma

sonra Kostantin' e nisbetle Kostantinepolis - Kostantiniyye adını almıştır.

İstanbul adı da hem Romalılar hem de Osmanlılar tarafından kullanılmıştır. Osmanlılar tarafından Islambol denildiği de olmuştur. Bizans Askeri Osmanlı madeni paralarına Kostantiniyye, İstanbul, Islambol şeklinde kazılmıştır.

Bizans kasabası Bizans şehri olduğu zaman İstanbul halkının yansı Hristiyan, yarısı putperest idi. 395 M. yılında Konstantiniyye şehri 1. Teodos zamanında Roma imparatorluğunun merkezi olmuştur. Fatih 1453 yılında burasını feth ettiğine göre imparatorluğun ömrü 1058 yılını henüz doldurmuştur. Doğu Roma - Bizans imparatorluğu zamanında Archelais (Aksaray) Batı Roma imparatorluğunun hakimiyetinden Doğu Roma'nın (Bizans'ın) idaresine geçmiştir. Batı Roma imparatorluğu 476 Milad yılına kadar devam etmiştir. Bugünkü Aksaray'ın idari sınırları içinde bulunan mağara, kilise, manastır, medfenlerle harçlı ve harçsız yapı olarak bize kadar gelen eski eserlerin. Çoğu Doğu Roma'nın (Bizansın) yadigarlarıdır. Doğu Roma (Bizansın) imparatorluğu'nun tarihi, seri halinde cinayetlerle doludur. Buna korkunç cinayetler devleti denebilir. Hükümdarları bir sülaleden gelmiş değildir. Çeşitli sülaleler birbiri kovaladıktan sonra hariçten de tahtı zapt edenler olmuştur. Bazan birkaç kişinin birden devleti idare ettikleri de görülmüştür. Bu devlet bir fitne, fesat, hiyanet, öldürme, zehirleme, göze mil çekme devleti olarak tarihe geçmiştir. İmparatorlar çok kere inançlarla, mezhep kavgalarıyla uğraştılar. Düşmanlara karşı müdahaleden aciz duruma düştüler.

«17. Milad yılında Archelaus'un ölümü üzerine büsbütün bir Roma eyaletine çevrilmişti. Roma devletinin parçalanmasında tabiatıyla Doğu İmparatorluğuna düştü 1017 M. tarihinde Selçuklularıneline geçmekle hicret eden Türk ve Tatar aşiretleri yerli ahalile birleşerek ve bunlar dahi İslam dinini kabul ederek hepsi Türkleşmiş ve eski dillerini unutup Türkçe konuşmaya başlamışlardır. Şimdiki ahalisinin Kafkas ırkına mensup simaları eski ahalinin Türklerle karışarak Türkleşmiş torunlarından bulunduğu delalet ettiği gibi Müslümanlarla Hristiyanların dahi bir cinse mensup oldukları sima, din vesair hallerinden anlaşıldığı halde Hristiyanlar mücerred mezhepleri dolayısıyla Ermeni cemaatına satılmışlardı. Selçukluların inkirazında oralarda dahi birtakım küçük hükümetler teşekkül edip nihayet 800 tarihlerinde Yıldırım Sultan Bayezid zamanında Osmanlı ülkesine katılmıştır. Arap coğrafyacıları burayı

(Kabazuk) şeklinde alırlar.

KARAMANOĞULLARI ZAMANINDA AKSARAY

Karamanoğulları adlarını; Kamerüddin İli adıyla tanınmış olan Selçukluların Ermenistan sınırları üzerinde bulunan bir yere yerleşmiş, dindar Nurüñ Sofi ismindeki bir Türkmen'in oğlu olan Karaman'dan almışlardır. Tarihçi Cenabiobunun Ermeni olduğunu söylerken büyük iftira günahı işlemiştir Karaman su katılmamış bir Türkmen' dir. Adı beyliğe, sonra bir ile ve eyalete, daha sonra da Lazrende şehrine verildi. Karaman'ın türbesi Ermenek'in 18 Km. uzağındaki eski adı (Balkason) olan (Bağbölen) köyündedir. Halk bu köyün adını (Bal kusan) şeklinde konuşurlar. Gedik Ahmet Paşa Lazrende kalesini muazzam topraklarıyla yerlere serdikten sonra Ermenek'e giderken toprakları bu köyden getirmiş ve Karaman beyin kurbbeli, taş yapı türbesini ve mamuresini mermilerine hedef yaparak yıkmıştır. Türbesinin kapısının üstüne sonradan gelişigüzel konan taşda şu iki satırlık arapça kitabe okunur:

Türkçesi şöyledir:

«Bu mübarek mamureyi Keykavüs oğlu büyük Sultan Mesud'un hükümdarlığı günlerinde Allah memleketini muhalled etsin Nurüñ oğlu Allah'ın rahmetine muhtaç Kerim-Üddin Karaman yaptı.»

Burada Karaman'ın cami, imaret, medrese ve zaviyeden teşekkül etmiş bir mamuresi var idi. Gedik Eri Ahmet Paşa hepsini yıkmış, yalnız duvarları, bazı parçaları kalmıştır. Türbe sonradan basit bir şekilde tamir edilmiştir. Karaman beyin oğlu Mahmud bey bu türbe ve mamure için 702 H. 1302-3 M. tarihli bir vakfiyyesi ile gelirler vakfetmiştir.

Bu mamureyi, bu külliye Selçuk hükümdarlarından ikinci Mesud' un zamanında Karaman bey yaptırmıştır. Buradaki başka bir kitabe parçasında Karaman'ın adı (Emir) vasfı ile geçer.

Gıyaseddin Mesud iki defa hükümdarlık etmiştir. Birinci hükümdarlığı 682 H. 1283 M. - 698 H. 1298 M. ve ikinci hükümdarlığı 702 H. 1303 M. - 708 H. 1308 M. yıllarıdır. Karaman onun zamanında bir emir, bir kumandan idi.

Türbenin içinde beş yatır vardır. Hepsinin de sandukaları mermerdir. Fakat

Liçbirisinde kitabe yoktur. Bunlardan birisinin Karaman beyin, birisinin de oğlu Mahmud beyin olduğu söyleniyor. Hiç birisinin ölüm tarihleri yoktur. Düvel-i İslamiye sahibi Sultan birinci Alaeddin Keykubat 625 H. 1228 M. yılında Ermeni yurdu olan Ermenek'i fethettikten sonra buraya yerleştirilen Türkmenlerin başına kendi beylerinden Kerimeddin Karaman'ın getirildiğini ve 4 ncü Kılıçarslan 654 H. 1256 M. yılında Ermenek beyliğini Karaman'a verdiğini Karaman'ın da yaklaşık olarak 660 H. 1261 M. yıllarında öldüğünü söylüyorsa da bunda hata ettiği pek açıktır. Kerimüddin Karaman yukarıda saltanat yıllarını yazdığımız ikinci Mesud'un zamanında Balkason külliyesini yaptırmıştır. Ölüm yılı henüz kesin olarak bilinmiyor.

Konya Selçuklu devleti şarkta beliren İlhanlılar denilen İran Moğolları tehlikesi karşısında sarsılmağa başlamıştı. Birçok uç kumandanları, beyleri müstakil bir devlet kurmak ihtiyacım duymuşlardı. Nurüh Safi' nin oğlu Karaman Bey de bunlardan birisi idi. Bu beyliğin başlangıç tarihi 654 11. 1256 M. yılı olarak kabul ediliyor. Dördüncü Rükneddin Kılıçarslan Ermeni sınırları üzerinde bulunan Ermenek'in beyliğini buradaki uç beyi Karaman' a vermişti.

Karaman beyliğinin ilk başkendi Ermenek'ti. (Mesalik-ül-Ebsar fi memalik-il-Emsar) adlı Mısır Türk Kölemen hükümdarlarından iki defa meliklik yapan Nasirüddin Mehmet adına yazdığı arapça kitabında Ermenek'i müstakil bir beyliğin başkentli olarak gösteriyor. Beyliğin 12 şehri, 150 kalesi, 25 bin atlı, 50 bin kadar da yaya askeri bulunduğunu, Larende ile Alaiye'nin de bu beyliğin meşhur şehirlerinden olduğunu söylüyor. Beyi de Karamanoğlu idi.

Bu müellif Ermenek'in doğusunda Ermeniler bulunduğunu ve bu beyliğin bir Akdeniz beyliği olduğunu, beyi ile Mısır hükümdarı arasında dostluk münasebetleri bulunduğunu ilave eder.

Müellifin bu söylediği Ceneve'li Balaban' dan aldığı malumata göredir. Müellifin istifade ettiği Sivri hisarlı Haydar Uryan da Ermenek beyliğini anlatırken «şimdiki beyi Karaman'ın oğlu Emir Mahmud'dur» der ve şunları ilave eder:

«Karamanoğulları askeri ve eşi dostu çok olan zengin ve savaşçı bir ailedir. Onlara bütün dağlar yol vermiş ve baş eğiştir. Bunlar Ermenilerle ve tekfurlarla daimi bir savaş halindedirler. Bey arzu ederse 40 bin asker çıkarabiliyor.»

Karamanoğulları'nın ilk başkendi Ermenek'ti. Bunu yukarıda yazdık. Sonra

Larende ve daha sonra zikzaklı bir gidiş dönüşle Konya olmuştur.

İbn-i Batuta 733 H, 1332 M. yılında Larende'ye geldiği zaman burası Karamanoğulları'nın başkenti idi. Sultan da Bedrüddin (Mahmud) idi. Sultan, burada kendisine yeni bir saray yaptırmıştı.

Konya Selçukluları yıkıldıktan sonra Aksaray siyasi tarihinin ve mukadderatının büyük bir kısmını Karamanoğulları'nın hakimiyeti altına geçirmiştir. Kısa müddetlerle Mısırlı'ların,, Ertanaoğulları'nın, Kadı Burhaneddin'in hakimiyetine geçtiği olmuştur. Yıldırım Bayazıd en kuvvetli rivayete göre 800 H. 1397-98 M. yılında Konya' yı aldıktan sonra Aksaray kendi gönül rızasıyle Osmanlı hakimiyetini kabul etmiştir.

804 H. 1402 M. yılında Yıldırım Bayezid Timurlenk'e esir düştükten sonra Timurlenk 805 H. 1402 M. yılında Osmanlı istilasına uğramış Anadolu Beyliklerinin eski beylerine ve varislerine verilmesini sağlarken Aksaray da eski sahipleri Karamanoğullarının hakimiyeti altına girmiştir. Nihayet Fatih Sultan Mehmet Aksarayı 876.H 1471-2.M yılında kati olarak Osmanlı sınırları içine almıştır.

Karamanoğulları zamanında Aksarayda birçok hayır irfan ve sosyal yardım müesseseleri kurulmuş kaleler yapılmıştır.

OSMANLILAR DEVRİNDE AKSARAY

Osmanoğulları Aksaray'ı Fatih Sultan İkinci Mehmed'in hükümdarlığı yıllarında M. 1469 - 1470 H. 874 yılında kesin olarak Osmanlı sınırları içine almışlardır. Fatih'in Sadr-ı azamı Mevlana'nın torunlarından Nişancı Mehmed Paşa, Arapça yazdığı Tevarih-is-Selatin-il-Osmaniye adlı ilk Osmanlı tarihinde M. 1469 - H. 874 yılı olaylarını yazarken kısaca şunları söyler:

«Sultan bu yıl içinde muzaffer çerisini Karaman' a gönderdi. Niğde, Aksaray, Ermenek ve İçel'i feth ettiler.»

Aksaray'ı vezir-i a'zam İshak Paşa feth etmiştir. Aşık Paşazade bu olayı

Ağnboz'un M. 1469-70 H. 874 yılında fethedilmesinden sonra biraz daha genişleterek yazmıştır.

Aşıkpaşazade:

«Bab: Onu beyan eder kim İshak Paşayı Hünkar tekrar Karaman'a gönderdi. Karaman' da neyledi?»

Şeklindeki soruyu şöyle cevaplandırır:

«Hünkar İshak Paşa' ya emretti:

— Sen var, Karaman oğlunu ilden çıkar! Diyorum. Devletsiz (Rum Mehmet Paşa) vardı. Karaman' da hayli bedbahtlıklar eyledi. İmdi sen var, içinden müfsidini çıkar!.. dedi. İshak Paşa yürüdü. Larende'ye (Karaman) vardı. Andan sürdü. İçel'e girdi. Karaman oğlu kaçtı. Uzun Hasan'a gitti.. İshak Paşa Aksaray'a geldi. Padişah'tan emir aldı. Aksaray' dan ev sür. İstanbul' a getir! Deyü ...

İshak Paşa Padişah'ın emrini yerine getirdi. Şimdiki halde Aksaraylı Mahallesi kim vardır? İshak Paşa'nın sürüp getirdiği halktır. »

Tac'ü-Tevarih Sahibi Hoca Sa'deddin Efendi Aksaray'ın fethini M. 1470 - 1471, H. 875 yılı olayları arasında yazar ve özetolarak şunları söyler:

Veziriazam olan İshak Paşa 875 yılında pek kalabalık bir askerle Karaman diyarına yürüdü Karamana vardı Karamanoğlu Pir Ahmet Bey İçeline Kaçtı onu izledi Uzun Hasan'a sığınmak maksadıyla Diyarbekir'e gittiği anlaşılar. Karamanoğlu Kazım Bey Karaman ilinin Geçilmesi ve varılması en zor bir yerine gizlendi.

Bazılarının söylediklerine göre Kazım Bey Mut üzerinde İshak paşaya karşı koymuş, yenilince oda Uzun Hasan'a sığınmıştır sonra İshak Paşa Mut kalesini yapıp Niğdeyi dahi tamir ettiler.

Araköy, Uçhisar ve Ortahisar'ı alıp Aksaray'a geldi. Padişah'ın fermanıyla Aksaray'dan İstanbul'a evler sürdü. Hala o büyük şehirdeki Aksaray mahallesi denilen meşhur mahalle Aksaray'lıların oturdukları yerdir.»

Hammer Aksaray'ın fethinin 871 H. 1471 M. yılına rastladığını söylerken

Aksaray'ın adının (garsaura) olduğunu Kavfer'in Kostantiniyye haritasından öğrendiğini de not halinde gösteriyor. Hammer'in bu bilgiyi Hoca Sa'deddin'den aktardığı;1/ anlaşılıyor.Hammer şunları röylüyor:

«Yeni vezir-i azam İshak Paşa Rum Mehmet Paşa'nın bozgunluğundan sonra bütün memleketi eski beylerinin lehine kıyam ettirmiş olan İshak Bey'in kardeşi Kasım Bey'i urnak üzere zaman geçirmeksizi- .. Karaman'a azimet etti. Vezir-i a'zam; Kasım Bey'e Mut Kalesi'nde tesadüf ederek savaşa mecbur etti. Ve O'nu yendi. Mut ve Niğde kalderini tekrar inşa ettirdikten sonra Varköy Uçhisar ve Ortahisar kaleleriyle Aksaray (Garsura) şehrini fetheyledi.. Bütün bu olaylar Mehmed'in Ağrıboz adası seferini icra eylediği sene zarfında cereyan etmiş idi(H.786- M. 1471) .»

Solakzade Tarihi de M. 1470 -1471 11. 875 yılında Sadr-ı azam İshak Paşa'mın Karaman diyarına yaptığı seferi Tac'üt-tevarih gibi anlatırken şunları da yazar:

Sonra İshak Paşa Mut Kalesini yapıp Niğde'yi dahi tamir etti. Ve Ara köy ve Uçhisar'ı alıp Aksaray'a geldikte Fernan-ı Padişahi ile evleri Aksaray'dan sürüldü. Hala İstanbul' da Aksaray Mahallesi dernekle ma'ruf olan onların mahalli nüzüdür,

Nişancı Mehmed Paşa ilk Osmanlı tarihinde Fatih'in Karaman Eyaletine yaptığı seferi anlatırken şunları söylüyor:

«M. 1467 - 1468 11. 872 yılında Karaman ülkesine gitti. Konya, Larende şehirlerini, Kevele kalesini ve daha başka büyük şehirleri ve müstahkem kaleleri zabtetti. Zabettiği sırada Konya'da bir kale yaptı.

Karaman bölgesine asker gönderildi. Uç Hisar, Orta Hisar ve Kara Hisar'ı feth ettiler.İsmail Hami Danişmend M. 1470 H. 875 olayları arasında(Vezir-i azam İshak Paşa'nın Karaman seferi) başlıklı bendinde şunları söyler:

«...Karamanoğulları'nın Akkoyunlular'la, Venedikliler'e dayanmasından doğan tehlikeli durumun devamına sebep olduğu için İshak Paşa bir ordu başında Kilikya'ya sevk edilmiş Niğde, Varköy - Uç Hisar ve Orta Hisar kaleleri zabtedilip Karaman

beyliği artık yalnız Silifke civarına münhasır kalmıştır. Eskiden mühim olan Aksaray Kasabasının ahalisi işte bu sırada İstanbul' a sevkedilip Anadolu' daki vatanlarının ismi olan Aksaray mahallesine yerleştirilmişlerdir.»

Aksaray'ın fethi ve Osmanlı sınırları içine kati olarak alınması tarihleri kayıtlarda ihtilaf vardır. Bizce bu fark; hicret yılının miladi yılına çevirilmesiyle doğmuştur. Nişancı Mehmet Paşa Arapça tarihinde Aksaray'ın 874 Hicretilinde Osmanlı sınırları içine alındığını söyler. Bu yılın altı ayı M. 1469 yılına, altı ayı da 1470 M. yılına rastlar.

Olay tarihine yakın yaşayan ve mesela Konya'nın fethinde bulunan Fatih'in Sadr-ı a'zamı Nişancı Mehmed Paşa ile Aşıkpaşazade Aksaray'ın yukarıda yazıldığı H. 874, M. 1469 - 1470 tarihinde feth edildiğini yazarlar. Biz bu tarihi kabul etmek istiyoruz. Fethinden sonra Karaman Beylerbeyliğine bağlanan Aksaray 23 Mayıs 1933 yılında yeni kurulan Niğde iline bağlanıncaya kadar Karaman Beylerbeyliğine Konya Vilayetine bağlı kalmıştır.

Fatih İkinci Sultan Mehmet Konya'yı, Larende'yi, Kevele Kalesini fethederken ilk kaynakların adlandıramadığı daha başka şehirleri ve kaleleri de feth etmiş, bu arada bir çok kaleleri de yıkmıştı. Mut, Konya Ereğlisi, Niğde ve Koçhisar kaleleri yıkılan kaleler arasında idi.

Larende, Mut, Ereğli, Niğde ve Koçhisar kaleleri'ni Fatih'in topları yıkmıştı. Daha sonra Karaman oğullarının ellerine geçen Mut, Niğde kaleleri Ishak Paşa tarafından yeniden alınmış ve harab kaleleri tamir edilmiştir. Koçhisar Kalesi bir daha tamir edilmemiş, askeri kıymetini kaybettiği için Koçhisarlı'ların bir taş ocağı olmuş, böylece yok olup gitmiştir. Larende (Karaman) kalesini Gedik Eri Ahmet Paşa yeniden yapmıştır.

AK.SARAYIN KÜLTÜREL DEĞERLERİ

KERVANSARAY VE HANLAR

AGZIKARAHAN

Bu han Aksaray Merkezi Bucağına bağlı, adım aldığı veyahut verdiği köyün sınırları içinde Aksaray -Kayseri asfaltının üzerinde, Kayseri'ye giderken yolun sağındadır. Aksaray'ın 15 km. kuzey-doğusuna düşer.

Eskiden kitap kopya edenlere(Ağzıkara) derlerdi. Hattatlar yazdıkları yanlış kelimeleri parmaklarını ağızlarına götürerek yalamak suretiyle yanlışlarını düzelttikleri için ağızları daima kara olurdu. Büyük Türk Sadrazamı Nevşehir'li İbrahim Paşa (Ağzıkara'ların Hattat'ının) ayaklanması sonucunda şehit edilmiştir. Tarih onun ölümünü hazırlayanları (Ağzıkara = Karaağızlılar şeklinde klişelendirmiştir, Bu köyün yeni olan adını bir istinsahçı (kopyacı) dan aldığını zannediyoruz. Hannı adı Selçuknamelerde, vakfiyelerde, arşiv 'vesikalamnda (Ribat-ı Hoca Mesud, Kervansaray-ı Hoca Mesud, Hoca Mesud Kervansaray) şekillerinde geçer.

İbni Bibi kitabında (Ribat-ı Hoca Mesud) şeklinde almıştır. Aksaraylı tarihçi Kerimüddin, ~~Müsameretü~~-Ayhbar'ında Melun Cimri'nin çıkışı) başlıklı bendinde Kızıl Hamid olayını anlatırken kervansarayı şöyle yazmıştır:

Hoca Mesud Kervansaray'ının burada niçin geçtiği hakkındaki bilgiyi Osman Nuri Gençosman'ın tercümesinden okuyalım:

«Yine o sıralarda Anadolu mültezimlerinden olup Aksaray'ın birkaç yıllık vergi ve-mükataalarını iltizam etmiş olan Kızıl Hamid Türk ve Araplardan topladığı 4000 kişilik bir süvari ile bu şehre geldi. Uğursuz bir tesadüf gibi halka musallat oldu. 3 gün oturdu. Bu müddet içinde cebren o kadar ağır vergiler yükletti ve o kadar soygunculuk yaptı ki, bu hainin zulüm ve işkencelerinin korkusundan ahalinin gündüzü geceye döndü. Şehzade Konkurtay' dan ve Moğol beylerinden henüz bir haber çıkmadığı, asilenin istedikleri gibi vurup kırmakla meşgul bulundukları bir sırada Eyyübhisar vilayetinde bir Moğol müfrezesinin ileri karakolu Hoca Mesud Hanı eteklerinde görülmüş, Kızıl Hamid'in adamları tarafından soyulmuş olan birkaç kişi bunu haber vermişlerdi. Kızıl Hamid bu adamların sözlerine inanmadı.»Ağzıkarahan Anadolu'nun çok eski tarihi bir yolu üzerine muhteşem bir kara diritnotu şeklinde kurulmuştur.

Hanlar, ribatlar = kervansaraylar, kaleler gibi içinde veyahut yanında, yakınında su bulunan yerlere kurulur. Eğer böyle su bulunmazsa içlerine kuyular kazılıp, büyük sarnıçlar yapılır.

Ağzıkarahan - Hacı Mesud Kervansarayı; hamamı, imareti, yazlık ve kışlık

yerleri, çşmeleri, gözetleme kulesi ile tam teşekküllü bir kervansaraydır. Bu kervansaray aynı zamanda müstahkem bir askeri konak ve sığınaktır. Üstünün dört tarafında kale burçlarındaki gibi dendanlar, seyirdim yerleri bulunuyordu. Han son asırlarda ihmal edilmiş, yakın ve komşu köylerin taş ocağı haline gelmişti. Ortaköylü Serkurena Hacı Ali Paşa Aksaray' daki köprülerden birisini yenilerken ve ötekileri tamir ederken taşlarını bu hanın üst kısmındaki dendanlardan söktürmüş, taş yaparken göz çıkarmıştır.

KÖŞKMESCİD

Han mabetlerinin şaheser bir örneği olarak bize kadar oldukça sağlam gelen mescid avlunun tam ortasındadır. Enini 7, boyunu 6,60 m., olarak ölçtük. Muntazam kesme taşla yapılan dört kemer üstünde yükselmektedir. Solundaki iki taraflı taş basamalı merdivenle çıkılır.

Mescidin kapısını beş taş kemerler. Mescidden doğuya ve batıya birer pencere vardır. Batıdaki pencere aynı zamanda minare vazifesini görür. Mescidin içinden sağdaki bir kapıdan üstüne çıkılır. Mescid içden içe 4 metre eninde ve 4 metre boyundadır. Duvar kalınlığı 1,17 metredir. Sekiz dilim üzerine yapılan tamam göz ve gönül avlayan yıldızlarla, çiçeklerle süslenmiştir. Mescidin altında fıskiye bir şadırvan var idi.

Sultan Han'ının ve bu tip başka hanların birçoklarının mescidlerinin üstleri yıkılmıştır. Buralar restore edilirken bu mescidin tamam örnek olarak alınabilir.

Hanın kışlık kısmı avlunun sonundadır. Bu kısmın tak kapısı içden içe 3, yüksekliği 3,25 metredir. 13 zıvanalı taş kapıya kemer yapar. Sağında ve solunda istalaktitli mihrapçıklar vardır.

Han Fatih devri vesikalarında Taş Gedik şimdi Taşkesti veya Mamasuntaşı denilen köfeki taşından yapılmıştır. Han avlusu denilen kış ve yazlık kısımla, kışlık bir ahırdan teşekkül etmektedir. Han Aksaray sınırları içindeki Sultan Han'ı tipindedir. Tak kapısı batıya açılır. Sultan Han'ında ahır kısmı, avlulu kısma portalın tak kapısı karşısından bitişiği halde bu handa soldan bitmiştir.

HACI ŞÜKRULLAH KERVANSARAYI

Bu kervansaray Aksaray'ın içinde idi. Fatih adına Aksaray vakıflarını tesbit eden defterin 77 A sahifesinde Aksaray' daki Ahmed Bey Mescidi vakfı yazılırken Hacı Şükrullah Kervansaray'ın yarısı ile bir kasap dükkanı bu mescidin gelirleri arasında göstermiştir. Hacı Ahmed Mescidi Fatih zamanında Melik hacı Hasan'ın tasarrufunda idi. Aynı kayda, bundan 25 sene sonra yazılan Sultan İkinci Bayezid defterinde ve daha sonraki defterlerde de rastlıyoruz. Hacı Şükrullah Kervansaray'ı bize kadar gelmemiştir., Yaşlı Aksaraylılardan adını bile işitenlere rastlamadım. Kervansarayın yapıldığı tarihi de bilemiyoruz. Karamanoğulları devrinin bir yapısı olduğu kabul edilebilir.

İkinci Bayezid adına Aksaray vakıflarını tesbit eden Ahmed Bey'in mescit vakfı yazılırken bu mescidin gelirlerinin yarısının vakfın ruhu için Kur'an okutulmaya ayrılacağı, diğer yarısının mescidin imamına verileceği söylenmiştir. İkinci Bayezid cüzhanlık vazifesiyle imamlığı Seyfiyye Medresesi müderrisi Muhiddin'e beratla vermiştir. Vakfın şartına göre imam mescitte şeri ilimlerden bir ders de verecektir. Bu deftere göre Hacı Şükrullah Kervansaray'ın yarısı ile mescidin altındaki üç dükkan mescidin gelirlerini teşkil eder.

HANBAŞI HANI

Adını ve varlığını tamamen kaybeden bu handan yalnız kuru bir ad ile bir yad kalmıştır. Bu han Karasaz Bataklığı'nın su kaynağının başındaki silikçe bir tepe üzerinde idi. Şimdi temelleri kalmıştır.. Yakınında harçlı eski bina kalıntıları, bir de büyük kabristan vardır. Hanın ne vakit ve kimin tarafından yapıldığını, eski adını tesbit edemedik.

HAN OBASI HANI

Aksaray - Ankara yolu üzerinde Aksaray'a 30 kilometre uzakta Han Obası Köyü'nün yanında eskiden bir han var idi. Hamn suyu da bulunuyordu. Han yıkılmış, yok olmuştur. Köyün, adını bu handan aldığı sanılıyor. Ne vakit, kimin tarafından yaptırıldığı tesbit edilemedi.

KADINLAR BOGAZI'NDAKİ KERVANSARAY

HARABESİ

Aksaray'dan çıkarken Kadınlar Boğazı'nda Ulıırmağ'ın akışına göre solunda tek kaya önünde mezar soyucuların yaptıkları kazıda harçla yapılmış kemerli yapı enkazı ortaya çıkmıştır. Kazılan ve kemerleri ortaya çıkan kısmın uzunluğu 21, 50 m, eni 11 metredir. Duvar kalınlığı 110 santimdir. Yol bu binayı ikiye bölmüştür. Toprak altında kemerler görülmektedir. Biraz batısında 7-8 metre derinliğinde bir su kuyusu da meydana çıkarılmıştır. Önünden Ulıırmak akıyor. Karşıdaki tepelerde alçı taşları vardır. Biz burasının bir kervansaray olduğunu kabul etmek istiyoruz. Öyle bir kervansaray ki surla sarılmış müstahkem bir kervansaray... Yolcuların, icabında askerlerin konukladığı bu kervansaray müstahkem bir sığınak gibi kullanılıyordu. Sultan Ham da böyle idi. Büyük şehirlerin yakınlarında böyle hanlar bulunurdu., Konya'nın yarım saat kadar batısında Hoca Fakih Hani da böyle idi. Geceleri şehirlerin kale kapıları kapandığı için geç kalan yolcular bu handa konaklarlar, ertesi gün kalenin kapısı açılınca şehre girerlerdi. Osmanlı zamanında Aksaray Kalesi askeri kıymetini kaybettikten sonra bu kervansaray ihmal edilmiş, duvarları bir taş ocağı halinde şehirdekiler tarafından kullanılmıştır. Biz şimdi bu kervansarayı adlandıramadık. Bu kervansarayın İkinci Kılıçarslan tarafından yapıldığı kabul edilebilir. Dördüncü Sultan Kılıçarslan burada öldürülmüştür. Ulıırmak burada derinleşir. (Ab-ı Kulkul) burasıdır.

KARAHAN (Helvadere'de)

Bu han Helvadere kasabası'nın 2,5 kilometre güney batısındadır. Buraya otomobille gittik., Han eski ve çok işlek bir yol üzerine kurulmuştur. Hanın duvarları kesme taşla yapılmıştır. Taşların, çoğu dörtgen ve dikdörtgen şeklindedir. Birbirlerine intibak edecek derecede keskin bir surette şekillendirilmemişlerdir.

Hanın bugün ayakta kalan kısmı 17x17 metre ebadındadır.

Hanın önünde, batısında 30 metrelik bir kısımda planı yapılabilecek derecede belli temeller vardır. Buranın Ağzıkarahan'daki ve Sultanhanı'ndaki gibi yazlık kısımlar olduğunu tahmin ettik.

Han plan itibarıyla şimdiye kadar gördüğümüz hanlardan hiçbirine benzemiyor. Ağzıkarahan Köyü'nde Hanın sağındaki Selçuk hamamı gibidir.

Odalar bir dehlizin sağına ve soluna veya bir sahanlığın etrafına yapılmış ve

sıralanmış değildir.

Hanından birbirine geçiliyor. Ayakta içiçe 6 oda kalmıştır. Odalar beşik örtüsü şeklinde fakat kemerlerle örtülmüştür. Odaların hepsinin üstünde ışıklıklar vardır. 3 metre eninde 7 metre boyunda ve tahminen 4 metre yüksekliğindeki bir odada taştan yapılmış bir ocak vardır. Başmağı olduğu gibi kalmıştır. Bir başka odanın boyu ve eni aynı ölçüdedir. 6 metre uzunluğunda 2 metre eninde, 7 metre uzunluğunda ve 3 metre eninde odalar da vardır. Bazılarının kantarlama kemerleri 10 sene evvel yıkılmıştır. Dıvarların kalınlığı 85 santimdir.

Bacanın çıktığı yerde yuvarlak ve müstahkem bir gözetleme kulesi görülür.

Hanın avlu duvarları ve odaların dış duvarları çok yüksektir. Burası aynı zamanda bir müstahkem kışla gibi kullanılıyordu.

AK.SARAYİLİNDE FOLKLÖR

BAZI MAHALLİ (YEREL) KELİMELER

AGAPPAK: Ak-Tertemiz

ARGAÇ : İlimlerin üstüne geçen baskı, bağlantı ipi- iplik

ARKAÇ : Koyunların yattığı yer, ağıl önü

AVADAN: Marangoz, yapı ustası ve çifçilerin ufak tefek aletleri

ARDLIK : Kadınların eski donlu kıyafetleri, giydikleri zaman arkalarına belden aşağı kuşandıkları örtü, bazen entariye de bitişik olur.

AN: Tarlalar arası tırman

AŞLIK : El değirmenin de öğütülen buğday

AYVALA..NMA Ekinlerin sararmaya başlaması

ANIZ : İşlenmiş ekin tarlası

AYLAN : Derin kuyulardan su çekme düzeni, makara, urgan, deri kovanı ile merkep, at ve insan gücü, motor ile su çekme aracı

ALAÇIK : Bağ ve bostanlarda ağaç ve ot örtülü gölgelik

ADE: Abla

AVDAN:Kuyu başlarındaki su haftı, yalak, küçük depo

aralanmış değildir.

Hepsinden birbirine geçiliyor. Ayakta içiçe 6 oda kalmıştır. Odalar beşik örtüsü şeklinde fasıllı/kemerlerle örtülmüştür. Odaların hepsinin üstünde ışıklıklar vardır. 3 metre eninde 7 metre boyunda ve tahminen 4 metre yüksekliğindeki bir odada taştan yapılmış bir oçak vardır. Başmağı olduğu gibi kalmıştır. Bir başka odanın boyu ve eni aynı ölçüdedir. 6 metre uzunluğunda 2 metre eninde, 7 metre uzunluğunda ve 3 metre eninde odalar da vardır. Bazılarının kantarlama kemerleri 10 sene evvel yıkılmıştır. Duvarların kalınlığı 85 santimdir.

Beyanın çıktığı yerde yuvarlak ve müstahkem bir gözetleme kulesi görülür.

Hanın avlu duvarları ve odaların dış duvarları çok yüksektir. Burası aynı zamanda bir müstahkem kışla gibi kullanılıyordu.

AKSARAY İLİNDE FOLKLÖR

BAZI MAHALLİ (YEREL) KELİMELER

AGAPP AK : Ale: Tertemiz

ARGAÇ: İlimlerin yitme: geçen baskı, bağlantı ipi- iplik

ARKAÇ: Koyunların yattığı yer, ağıl önü

AYADAN : Marangoz, yapı ustası ve çifçilerin ufak tefek aletleri

ARDLIK : Kadınlarıneski donlu kıyafetleri, giydikleri zaman arkalarına belden aşağı kuşandıkları örtü, bazen entariye de bitişik olur.

AN : Tarlalar arası tırman

AŞLIK : El değirmenin de öğütülen buğday

AYVALANMA : Ekinlerin sararmaya başlaması

ANIZ : İşlenmiş ekin tarlası

AYLAN : Derin kuyulardan su çekme düzeni, makara, urgan, deri kovani ile merkep, at ve insan gücü, motor ile su çekme aracı

ALAÇIK : Bağ ve bostanlarda ağaç ve ot örtülü gölgelik

ADE : Ablâ

AVDAN: Kuyu başlarındaki su haftı, yalak, küçük depo

AĞARTMA : İyilenmiş gön çarık
AVGIN : Lağım, kapalı su yolu
A.NNAÇ-ARNAÇ: Karşı, yamaç, alın
BARHANA : Soy, kabile, oymak
BÖRTME : Sıcak ve soğuktan yanma
BOCUT : Küçük toprak testi
BÖCÜ : Böcek, kurt
BÜGELEK : Yazın sığırların, bir nevi böcek, sinek ısırılmalarından kuyruğunu kaldırarak gölgeye kaçması
BUGASAK : Sığırların buğaya gelmesi
BALAK: Selçuklularda bey ismi. Bazı köylerde küçük kardeş, tavşan yavrusu
BUYMAK : Çok üşümek, soğuktan ölmek
Bastırık : Yazın süt ve mamüllerini sıcaktan koruyan yer. Yer altı ve yer üstü olabilir. Keçe ve yataklarla örtülür, geceleri açılır
BULAMA: Koyun ve sığırların ilk sütü ile yapılan ağız, bulama, süt yemeği
BİLİK : Kadınların saç örgüsü, parça
BİBİ: Hala
BEŞERİK : Başarma
BILDIR: Geçen yıl
BİZ : Deri, kayış dikmek için kullanılan sivri, ince derici aleti, tığ
CİNDAR : Muskacı hoca, cinleri toplayan
CÜLÜK-CÜCÜK: Cıvıv
CİNGİL: Küçük, bakır kova
CİNGİL: Üzüm salkımı
CORUK : Bir nevi tarla kuşu
CÖRTÜL: Oynak huylu çocuk
CEMEDAN : Yelek
CULLUK: Hindi
CAVRALAMA : Acele, çabalama
CILGA : Bir nevi yol. Ot v ekin işlenerek tırpanla açılan yol
CERCİ : Dilenci
ÇAVUN : Erkek sığırların tenasül organı

ÇİVGİN : Rüzgarlı yağmur
ÇATMA : Tarlada bostanlığa yapılan gölgelik
ÇİNGİ : Çok sert taş
ÇOĞNAŞMA : Bir araya gelme
ÇİMİŞKA : Ayçiçeği
ÇEĞME.L-ÇEVGAN: Baston gibi meşe değnek
DÖNERTAŞ : Değirmen
DÖLEK : Doğruluk, düz arazi, ova
DİRİ GÜNÜ : Pazartesi
DÜNEK : Yuva, ev
DÜNEME : Kuşun bir yerde barınması, barınak
DÜNBÜK : Karısı bozuk
DAM : Hapishane
DEBELEME : Göz görmeyerek yürüme, çabalama
DALAP : Çiftleşme isteğinde olan at, eşek
DIRAVACI : Palavracı, gösterişli olmakla beraber içi boş, fikriyatı olmayan
DEK : Doğru durmak
DABIŞ: Dazlak kafalı
DAĞIL- DAĞAL : Şiddetli ve tozlu rüzgar
ESVAP-ESBAP : Çamaşır
EKELGE : Tarım yapılan topraklar
ER : Kişi, erke
ER EKMEĞİ : Sahur ekmeği
EDİK : Pabuç
EVLEK : ¼ dönüm
ERİŞ: Halı, benzeri dokunmalarda kıvranmış ipler
EKSİKLİ-EĞSİKLİ : Kadın
ERKEÇ: Koyun sürülerine öncülük eden kıl keçisi
EVİLDEMEK : Meşgul olmak
FARİME : Erime zayıflama
FERİK : Genç tavuk
FIRDOLAYI : Çepe çevre

HELLENLEMEK : Düşecek gibi olmak
FALDIRAMAK : İçten titremek
FERŞİN : Yeni öten horoz
FİŞLAK : Utanmaz
FAK : Tuzak
GÜMAN : Az ümit, şüphe
GÜCÜK : Şubat ayı
GALAN : Gayrı
GÖĞNÜLMEK : Ağlar gibi duruma gelmek
GÖĞÜNDÜRME : Nafle oruç
GÜRDÜKME : Gürültü
GAYLI : Gayri
GÜRE : İki yaşındaki kısrak
GEN : Hiç sürülmemiş arazi
GAYIT : Satın alınan türlü yiyecek
GÖLÜK : Eşşek, hayvan
GÜDÜ : Sığır sürüsü
GÖĞERTİ : Yeşillik
GERİŞ : Doğu rüzgarı
HANEN : Kemerli eyvan
HERENİ : Tencere
HAYTA : Perişan kılık
HASEK : Sürüye uymayan topal keçi
HEYKET : Hikaye
HACI KUŞU : Baykuş
HAYAT : Ev önü
HULU : Koşuda yürümeyen at veya öküz
IL.KİM : Serap
ISTAR : Halı
ISIRGI : Tetanoz mikrobi kapma
ISMARIÇ : Sipariş
İLTİ : Elti

İLHANAZ : İyilik bilmeyen
İLENMEK : Beddua
İĞSİRANİ : Hamur teknesini temizlemek için demirden yapılan alet
İLARŞI : El aleme karşı, ayıp
İŞLİK : Gömlek
İZOZ : Uyuz köpek
İLKMEK : Biriktirmek
ISSİ : Soy
İSİKLEME : Yanılma
KALIN : Kızların çeyizi
KÜMPÜR : Patates
KÖŞŞEK : Deve yavrusu
KÖSMEK : Uzatmak
KELER : Kertenkele, mağara
KOFALAMAK : Kendini övme
KIDI : Küçük köpek
KÖSENKİ : Ocak karıştıran demir çubuk
KASBENEK : Kasten
KO : Bırak
KÖRÜZ : Yüzü karamsı
KÖSNÜK : Aygır isteyen at
KOF : Boş
KEKRE : Tadı bozuk tuzlu su
KALGIMAK : Sıçrayarak oynamak
KUPÜL : Tazı cinsi köpek yavrusu
KAPALTI : Jandarma dairesi
KARA.MET : İftira
KARMA : Taşma
KOÇAN : Makbuz
KIGLI : Lüzumsuz konuşan
KIRI : Eşek yavrusu
KİSTAN : Murdar

KABIŞ : Saçsız kafa
K.IDIMAN : Çok kısa boylu
].<.ITIR : İki kişi arasını açıcı laf söyleme
KIVRIK : Kulpsuz toprak çömlek
KUYMAK : Kaymak
KÜLDÖKEN : Evin kadını
KELETE : Değirmende öğütülen az miktarda un
KUBAŞIK : Karşılıklı yardımlaşma
LEZGİ: Uzun boylu çakmaklı av tüfeği
MİLİS : Bal ansı
MISIRGA : Hindi
MÜŞKÜ : Akbaba denilen büyük kartal
METEL : Masal
MA YHA : Alay etme
MAY ALI : Bir çeşit saç ekmeği
NOR: Peynir sularının ikinci defa kaynatılarak elde edilen peynir
OPSA: Nacak
ÖRTÜ: Yatak
ÖGEÇ : İki yaşlı erkek koyun
ÖL : Toprak yaşlılığı
ÖRME : Yün halat
ÖREKE : Uzun boylu
PIRTI: Manifatura
PALAZ : Yün dokuma sergi
PALLİ : Küçük köpek
PİSİ: Kedi
PİNÇİK : Parçalanmış
PÜRÇÜKLÜ : Havuç
PERDİ: Dama atılan ve hasır örülen uzun boylu bataklık otu
SIKMA : Dürüm
SINDI : Makas
SAYAÇAK : Üç ayaklı demir saç ayağı

SOYKA : Ölü elbisesi
SÜĞLÜÇ : Pulluk sıyırın yassı demir bir alet
SEKEMEK : Merdiven basamak
SÜNEPE : Boyu uzun, tembel
SÖĞE : Binaların köşesi
SAVAN : Pamuktan dokuma bir sergi
SASI : Kokmuş, kuru, zayıf
SALACA : Sedye, tabut
SEĞ : Şap
SALIM : Nezle, grip
ŞAZAL : Çok hafif rüzgar
ŞİVGİN : Ağaç dallarının yıllık sürgünü
ŞAPŞAP : Çok küçük toprak çömlek
ŞILIKMA : Taşkınlık
ŞEBEK : Maymun
ŞAYAK : Pamuklu kumaş
ŞİBİK : Köşe
ŞİPİT : Islak
ŞEPİT : Mayasız saç ekmeği
ŞİPİLTİ : Evlerin kar ve yağmurdan aktığı zaman damlaların çıkardığı ses
TÖMEK : Küçük toprak yığıntısı
TÖME : Kabarıklık
TÖS : Birkaç yıl sürülmeyen tarla
TOKTAK : Sığır ve atların meralarda yattığı ağıl
TAKA : Köy ev ve ahırlarında duvar içi küçük dolap yeri
TİN : Halı
TASMA : Kemer
TİRKİ : Çok küçük leğen
TERS : Gübrelik
TÜKEL : Tamamı, hepsi
UÇAR KUŞ : Bal ansı
URA : İyi niyet

ULUK : Beceriksiz
ÜLEŞ : Ölü, ceset
ÜTÜK : Üşüyen, cansız
ÜÇÜRDÜM : Üçlü
VIZILDAK : Çocuk oyuncağı topaç
VAV YERİ : İşin canlı noktası
YARMA: Bulgur
YEMENİ : Yazlık ayakkabı
YORAK : İnce deri
YOVA : Sürüye uymayan köpek
YOZ : Erkek koyun sürüsü
YOLSUZ : Parasız
YOŞ : Akşam karanlığı
YALINKAT : Tek kanat
YEGİ : Yiyecek şeyler
YEGNİ : Hafif
YİGE : Hırsız
YILGIN : Cesaretsiz
YUMUŞ: Hizmet
YANAŞIK : Koyun gütmeye işinde ortaklık
ZIRIK : Hayvan yapılı kaba insan
ZİYBAK : Yüzü dümdüz taş, kaya
ZAHANA : Eğlenceye alma
ZONTUR : İri yan kaba adam
ZAGAR : Bir nevi küçük köpek
ZERAGA : Sarhoş gibi duran
ZİBİL : Çöp, süprüntü

TÜRKÜLER

KESİK ÇAYIR

Kesik çayır biçilir mi?

Soğuk sular içilir mi?

Bana yardan geç diyorlar

Yar tatlıdır geçilir mi?

(Düğünlerde söylenip oynanırken bu bölümde arza bir arza arza arza)

Sabahtan uğradım ben bir övülüp

Güzel ağlatmadı güldürdü beni

Ay gelin sürmelim (Bundan sonra oynak bir hava şöleni)

Kaymakam kızı etme bu nazı

Gel bazı bazı

Elinizden elinizden kurtulaydım dilinizden

Yeşil başlı ördek olsam

Sular içmem gölünüzden (tekrar bir uzun hava)

Ben güzelden böyle vefa ummazdım, aman ummazdım

Ak gerdan üstüne kondurdu beni, ay gelin sürmelim

Kaymakam kızı etme bu nazı gel bize bazı bazı

AK.SARAY'IN KAPILARI

Aksaray'ın kapılan sürgülü

Siyah saçlar sırma ile örgülü

Hatice'mde genç yaşında vergili

Alırım Hatice'm koymam arada

Aksaray'ın kapılan çatılı

Kırk gün oldu yardan ayrı yatalı

Kız ben seni sevip alıp kaçalı

Alırım aslanım koymam orada

KINA TÜRKÜSÜ

Kınacılar çay başına dizilir

Kınayı görünce benzin bozulur

Anası kızından bugün yazılır

Eyvah kızlar ben anama doymadım
Doya doya hevesimi alamadım

Gelin geldim ben dışarı çıkayım
Geldiğim yola doğru bakayım
Anamı babamı nasıl yıkayım
Eyvah kızlar ben anama doymadım
Doya doya hevesimi almadım

Kız seni göçürler bugün yurdundan
Anan baban bakakalır ardından
Bir kardaşın deli olur ardından
Eyvah kızlar ben anama doymadım
Doya doya hevesimi almadım

DAM BAŞINDA OTURUR

Dam başında oturur
Çıkmış kapı süpürür
Senin o bakışların
Beni bir gün bitirir

Oy niye yandım niye
Nasıl aldandım niye
Hani sen benim idin
Sözünden döndün niye

Oturmuş oya örer
Sokuda bulgur döver
Dönüp de bakmıyordu
Çoktan satılmış meğer

Oy niye yandım niye
Nasıl aldandım niye
Hani sen benim idin
Sözünden döndün niye

Entarım var dileme
İçinden ilikleme
Beni sana vermezler
Boş kapıyı bekleme

Oy niye yandım niye
Nasıl aldandım niye
Hani sen benim idin
Sözünden döndün niye

AKSARAY' A AİT MANİLERDEN SEÇMELER

Karamanın koyunu
Haydi kaldır kolunu
Ben askere gidiyom
Bekle şimdi yolumu

Yarım kaşın çatıktır
Kaygılara batıktır
Bahçendeki gülüne
Annem ağı katıktır

Al dağlar mor dağlar
Çıkmiş da mendil sallar
Ben garip olmayınan
Yarimi almış beyler

Elmanın irisine
Ben yandım birisine
Beni çoban etseler
Kızların sürüsüne

Gidiyom gidemiyom
Yolu terk edemiyom
Vardığım emmioğlu
Koyup da gidemiyom

Dam başında yakacak
Bugün tabur kalkacak
Şu mahallede bir kız var
O da beni yakacak

Elmalar oyulur mu?
Yare hiç doyulur mu?
Yare doydum diyenin
Boynuna vurulur mu?

Gel bulut kerem eyle
Var yare selam söyle
Bensiz yarin gözüne
Uykuyu haram eyle

İnsanlar hala aşık
Bülbüller güle aşık
Eşekler küle aşık
Köpekler yala aşık

HIKAYELER

2. KÖROĞLU

Zamanın birinde Koroğlu ismide bi dağın den bi gezdikler anca den varmış
Varanı soyarımış, varanı soyarımış. Aruya gacı bi gacı gacı, anca den bi den varmış
Yanda da Eyvaz diye bi ortağı varımış. Bir iki daha varmış anca den.

Bunlar o dağdan o yolu kesmişler, varanı soyarımış. Bi de anca den bi den
çıkışlar. Ava çıkıncı bi Padişah bi de den varmış. Gacı den anca den gezdikler
çıkarmış. Padişahın gızı o gün gezmeye çıkmış. Koroğlu bi den anca den gezdikler
bi kaç kere gonuşmuşlar. Yanında da laz gızları varmış. Bi den Koroğlu den anca den
gitmiş- gıza gözü oynamış ya- varmış bi melmeketine sormuş.

"İşte burda kim var, kim yok" dirkene orda dimişler.

"Bi dolan garı var, seni anca o eletir"

İki heybe gözü altın doldurmuş, garının evine misafir olmuş. Denmiş.

"İşte padişahın gızıyan beni bi görüştürürsen sana şı anca den varmış."

Gar ıgitmiş, bu garında gözü Koroğluna omamış. İkiş anca den gezdikler, o da
gendine iyi elbisseler almış.

"Bana. Koroğlu diller. Vardığın yirde de söyle olurmu?" denmiş.

Gan gezmiş dolaşmış giri gelmiş, dimişki

"Koroğlu- halep miymiş, heralda halebin dört köşesini gezdikler, heralde gacı
benden gökcek kimseyi bulamadım"

"Ögle mi" dimiş

"Ögle.ya" dimiş

Ögelye>l.1.pQ.gct1ygendi nikah gıydırmış. Gayrı bi havta mı gelmiş, anca den gacı
garının evinde~.i~ctft'l.111 da iyi bi gısağa, bunun da iyi bi atı varmış. Denmiş.

"Atımı da gı&rij#daç~kiyim, eğer oğlum olursa adını Dağistan gacı anca den
onun nağmına büyüdün?".dirniş.

Koroğlu giri gelmiş. Bu garı doğom yapmış, bi oğlu olmuş. Aradan bi anca den
Oğlan 12 yaşına gelmiş. Herkes oğlana dirimiş ki:

"Anası- babası belirsiz, anası-babası kimise"

"Babası varda nirde olduğunu bilen yoh"dimiş

"Bigün oğlan" ana bana mısır gavır da yiyim" dimi

Anası bi mısır gavırmış anasının altına mısırları doldurmuş, yakmış:

"Ana benim babam kim" dimiş, Anası :

"Oğlum yaktın maktın" didiyse de

"Gogurtmam (bırakmam) ana söylemessen. Bak bana herkeş- anası babası belirsiz- diyollar" demiş.

"Oğlum senin baban Şamlıbil dilber bi ülke va, orda asıcılık yapar, işdi orda eğlenir. Bi gece bana misafir oldu, böğle böğle oldu, evlendik, sen oldun. Ahırdaa tay da onun atının gulunu" demiş anası da.

"Öylemi ana, doğrumu diyon ?"

" Öğle doğru diyom oğul" demiş.

"Öğleyse ben giderim " demiş oğlan.

Anası gitme mitme didiyse de,

"Yoh gidip babamı bulurum "

Oarada da gayrı oğlan ata binmiş. Bi top bezirgan giderimiş. Neyse Şamlıbil'in yakınına. O adamların da yolu çok dolaşmış, orayı dolaşılarmış. Bunnar o yolu kemiş, ille ücret alırlarmış. Orda demiş ki adamlara:

" Yav emşerim, niye şu yakın yol dururkana siz bu uzun yoldan gidiyorsunuz?"

"Ah oğlum ah! .Orda Köroğlu diye bi gözü kör olasıca var, ille varınca bizi soyuk soyuk soyuyı. .Bi deve yükü altınımızı alıyır. Yahut da devemizi geçirmiyir. O yıldıan taa burayidolaşıyırık."

" Gelin baba, her şeyinizi ben çekecem" demiş, Bi de mahalle mi ney virmişmiş gadına.

"Yok oğlum, gitmezzik"

"Gelin yav! Bütün sorumluluğu ben çekecem" demiş

Bunnar oğlanın peşine düşmüşler. Köroğlu bunnara haber salmış:

"Eyvaz git, şunnar arkadaki devedeki yük neyse bıraksınlar" demiş o da varmış:

"Yolcular, devedeki yükü goyup gidin" demiş.

Oğlın demiş ki.

"Ona de, çoh fazla gonusmasın, bırakmıyıcaz"

Gene söylyrnişbıraksınnar diye. Oğlan gene aynı şeyi demiş.

Üçüncüdei: r<.cırogludemiş ki:

"İyvaz, İyvaz da nice olur halimiz

bezirgana dateslim oldu canımız

ben garımnı hem gıhçlı

Hazreti Ali dönüştü"

O sırada oğlannan bi çelpeleşmişler, gayrı oğlana demiş ki:

"Gülüşeceyik sennen, eğer beni yukarıdan bu kervan kestirirsen, beni yıkamazsan keserim asarım"

Gayrı oğlan da güleşmiş. Köroğlu'nun boğazına çökünce gayrı oğlanın boğazına daktığı şeyi görmüş. Köroğlu bilmiş gendi oğlu olduğunu. O anda bi gıcıklaşmış.

Kervancıya:

Aman! Geçin geçin, bu benim oğlummuş" demiş.

Gayrı ondan soğna bu tekrardan- o gızın adı da benli siller mi- bu kervandan gaza gezeriken görmüş. Oğlan artık gızın avına düşmüş.

Sultan Gümüşsoy

1. AŞŞIK GARİP

Zamanın birinde bi dul gadının bi oğlu varmış. Adı Garip mi, bu kervan Senem diye bi gız buna aşık olmuş. Demiş ki:

"Garip sennen evlenelim" Garip de demiş kine:

"Bi dul gadının oğluyum, benim hiç bişiyim yok. Sen bi zengin gız"

Bunnar biribiriynen annaşıdıktan soğna gadın demiş ki:

"Bin lire vireyim de Garibim cebin haşlığı

bin daha vireyim de gelin başlığı

bin daha vireyim de hatır hoşluğu

gel gitme Garibim de eğleş burada"

demiş. Garip de:

"Yaz gelirde ekinneri ekilir

Güz gelirde sapları çekilir

Allah'ın virdiği daşar dökülür

Gulunun virdiği başa kakılır

Bir gün olur gadın malı başa kakılır" demiş.

Gideyim Tivliz'e gelmem bi zaman"

Garip yola düşmüş girmiş. Orda gayfede saz maz da çalırmiş. Gayfecin annesi an durmuş. Gayfeci Garip'e çok iyi bakarımış. Demiş ki:

"Garip senin kimin var?"

Benim kimsen yok"

Eğer Garip, senin bi araycın çıkansa ben seni asdırm, sen eğer anan, baba, ailen neyin varsa buraya getirelim de yirleşin" demiş.

Garib'de:

"Hayır" demiş.

Bu arada yedi yıl galmış, yedi yıl eğlenmiş. Burda anası ağlayı ağlayı gözleri kör olmuş. Bi bacısı vanmış,omya gider gelirmiş.Bunnar orda bu bezirganın önüne geçmişler.

Anası demiş ki:

"Dokuz ay da batmanımda götürdüm

On yidi de yiryimne getirdim

Aşşık Garip dilber pen mi oğul yitirdim

Gözden qldpıll<.qğu.1 pğul diyeli"

Bunnarpezirga.rıypita.şyirllıışler. Bezirgan demiş ki:

"Bu>.beniXnir.dembilecek?"

"fşuJa.şıpaııyaırdığı11.gayfelerde su iç" demiş.

Bu/~i!!ii~JJ!!~~)\yif\ljıbu tasman su iççerimiş. Bunun yedi dane deveşi varmış. Bir deveyeugaj.llllş.J(ıle .&le hi devsi galmış. Varmış bi gayfeciye su issueuüş. Elinde taşı virince GariPbilmiş/ Garipgaldırmış tıkkıyü.

"Aman hocamdanirden aldın bu taşı?"

"Nirde gördün Senin'i, hemşiremi, anamı?"

Oda demiş ki:

"Evinizinde sağ sövesi yıkılmış

Goca ananında gözünün güheri dökülmüş

Bacın nişanın da yollara dökülmüş, ağlaşıllar Garib'im diyi"

Orda bunnar bilişmişler. Bilisirkene- neyse sazı almış-Garip söylerkene ağa gelmiş demiş ki:

"Ne bu"

"Bögle bögle bunun anacı bacısı bögle perişan".demiş kadın <.ıı;miuu:ua..

"Hadi götürün bunu, asın. Öylü ya! Ben bunu kesdim- senin kimin varısa ben

getitdireceem- didiydim. Sen bunu kabul itmedin"

Celladlar bunu götürmüşler. Adamın soğnadan haberi olunca goşmuş, ağaya yalvarmış:

"İtme gitme" demiş

Bu sırada Garip demiş ki:

"Halebin çarşısına
geç **otur** garşısına
gavur cellad gözaldı da
boynumun poşusuna"

bir iki beyit söylemiş.

"Aman! Ben bunun yoluna yidi deve virdim." Dimiş.
Gayri ağa geri almış. Zabanani iki gatır altın yüklemiş, bunu yola düşürmüş. Hocaya
dimiş:

"Haleb'in çevresi ağlar
Irmak akar suyu çağlar
Acep senem nirde ağlar
Ağlar molada illerin gızı" dimiş.

Bugelip giderkene gâtırın biri yolda ölmüş. Ara uzağımış. Heybeyi omzuna almış.
Yürürkene arkasından atlı gelmiş.

"Nireye gidiyon?" o da dimiş ki:

"Haleb'e gidiyrim" O da bi Hızirellez imiş.

"Yum gözünü bin arkama" dimiş:

Bi gratlı adammış. Yummuş gözünü arkasına binmiş.

"Aç gözünü" dimiş. Açmış o da.

"İn bağalın, nire?"

"Bura işte, Haleb'in yazağar arazisiymiş, ıcık dağa yürümüş, ordan bi atlı daha
gelmiş.

"Nireye gidin?"

"Haleb'e"

"Bin arkama" dimiş. "Yum gözünü" yummuş. "Aç gözünü" açmış.

"Bura nere?"

"Haleb'in özü" dimiş.

"İn bağalım" dimiş, inmiş. Orda bir namaz gılmış.

"Haleb'in çevresi de bağdır, meşedir

İçinde oturan da bızvır, paşadır

Ellebin mahalle, yüz bin köşedir

Cereyanı laledir Haleb'in" demiş.
Ve heybesini omzuna almış, gelmiş köye. Kös kös gelmiş evlerinin önüne. Anası
kokusundan geldiini annamış?

"Garib'imın kokusu da geldi yayıldı

Aklım gitgide ciğerlerim dağıldı

Benim Garib'im de senden nırde ayrıldı

Acep gelir mola Garip'im benim"

Dimiş. Buna da getiren atlı demiş ki:

"Atımın izinden bi avuç toprak al, körlerin gözünü açar"

Hızırellezin atının izinden bi avuç toprak almış.

"Dön geriye hay anam da yüzün göreyim

~~Benim~~ toprağa gurban olayım

Bir ilacımvardır, gözlerine süreyim

Nooldu, gözlerine hay yaşlı anam"

Anasının gözüne sürmüş o ilacı. Bunu kurtaran adam da gelmiş. O gece Senem'in gma

gecesi varmış. Dimişler ki:

"Aman! Garip gelmiş."

Adam da gorkup kaçmış. Hikaye' de burada bitmiş.

KAYNAKÇA

Konyalı , Hakkı İbrahim. Abideleri ve Kitabeleriyle Aksaray Tarihi, Fatih Yayınevi, İstanbul,1974

Osmanoğlu, Nurullah Dünü ve Bugünü ile Aksaray,İnanç Yayınevi, 4.Baskı ,Konya ,1988

Toprak ,Ömer. Bir zamanlar Kapadokya, Yavuz Basımevi, 1.Baskı ,Niğde ,1998